

Reactie Zeeman Wet Internationaal Verantwoord Ondernemen, 22-12-2024

Zeeman verwelkomt wetgeving voor gepaste zorgvuldigheid voor bedrijven. Wetgeving kan bijdragen aan een gelijk speelveld en heldere verwachtingen voor het bedrijfsleven. Het huidige voorstel kan op een aantal punten verbeterd worden om deze doelstelling te halen. Hieronder een uitgebreid advies. Kort samengevat komt het op de volgende punten neer:

- Pas de reikwijdte aan zodat alle bedrijven onder de wet vallen, of op zijn minst de bedrijven die CSRD-plichtig zijn. Dit zorgt voor meer eerlijke concurrentie, duidelijkheid en evenredigheid.
- Zorg dat de wet in lijn is met de OESO-richtlijnen. Dit zijn algemeen bekende normen waar het bedrijfsleven al aan gewend is mee te werken. Afwijking van de UNGP's en OESO-richtlijnen zal zorgen voor onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid.
- Zorg dat het mogelijk blijft voor bedrijven om het maatschappelijk middenveld te betrekken bij uitvoering van het due diligence proces.

MvT 2.2.1 REIKWIJDTE

Beperkte reikwijdte zorgt voor:

1. **Oneerlijke concurrentie tussen voorlopers en achterblijvers.** Bedrijven onder de 1000 medewerkers zijn volgens de WIVO uitgesloten van een due diligence verplichting. Het opzetten van een gedegen systeem ter beperking van mensenrechtenschendingen en schade aan het milieu kost tijd en geld. Bedrijven met minder dan 1000 medewerkers of 450 miljoen omzet zijn niet verplicht om deze investeringen te doen. Dit is niet in lijn met de OESO-Richtlijnen, waar alle bedrijven een zorgplicht hebben. In een hoog competitieve markt als de kleding- en textielsector, is dergelijke oneerlijk concurrentie ongewenst. Bedrijven die het goed willen (en moeten) doen worden hierdoor op achterstand gezet.
2. **Oneerlijke concurrentie tussen Nederlandse en internationale bedrijven.** Bedrijven buiten de EU zullen ook onder de wet vallen maar enkel als zij een bijkantoor in Nederland hebben. Hiermee lijken grote internetbedrijven en dropshippers uitgesloten te worden van deze wet. Het is vrijwel onmogelijk om te concurreren met de spotgoedkope producten die op deze manier op de markt worden gebracht. De prijskloof tussen deze producten en verantwoorde producten zal hiermee toenemen. Een ontwikkeling die onwenselijk is als de overheid meer duurzame consumptie wil stimuleren.
3. **Onduidelijkheid.** De retail sector wordt gekenmerkt door inkoop via importeurs en agenten. Vaak kleine bedrijven die buiten de reikwijdte van de wet vallen. Deze bedrijven zijn dus niet verplicht hun due diligence te doen. Vaak zijn zij echter de enige in de keten die kennis hebben van de upstream supply chain en dus ook de enige die hierin haar verantwoordelijkheid *kan* nemen in het due diligence proces. Door deze partijen uit te sluiten worden grote bedrijven die onder deze wet vallen voor een onmogelijke taak gesteld. Due diligence is onmogelijk zonder voldoende betrokkenheid bij de keten. Meer duidelijkheid is nodig over de verantwoordelijkheden van importeurs en grote bedrijven die daarbij afnemen.
4. **Verplaatsing van verantwoordelijkheid.** Van bedrijven die onder de reikwijdte van de wet vallen wordt verwacht dat zij adequate ondersteuning bieden aan MKB-partners in hun waardeketen om aan IMVO-vereisten te kunnen voldoen. Deze verschuiving van due diligence verplichtingen is disproportioneel en niet in lijn met internationale normen zoals de UNGP en OESO-richtlijnen. Door grotere bedrijven verantwoordelijk te maken

van de due diligence processen van MKB-bedrijven wordt extra druk bij deze bedrijven gelegd, die al benadeeld worden als gevolg van oneerlijk concurrentie (zie punt 1). Due diligence gaat om gedeelde verantwoordelijkheid, in plaats van verplaatsing van verantwoordelijkheid. Volgens de OESO-Richtlijnen hebben ook het MKB een verantwoordelijkheid om hun eigen due diligence te doen.

MvT 3.3 RECHTSBEGINSELEN: RECHTSZEKERHEIDSBEGINSEL

5. **Open normen:** Het is begrijpelijk dat diverse open normen zijn opgenomen in de richtlijn gepaste zorgvuldigheid. Open normen zijn beter geschikt om toe te passen op de diversiteit aan sectoren en situaties die zich voor kunnen doen in een keten tijdens het due diligence proces. Het is echter wel van belang dat bedrijven weten wat van hen verwacht kan worden en aan welke eisen zij zullen moeten voldoen. Hierbij zouden de UNGP en OESO Richtlijnen leidend moeten zijn. Deze internationale normen zijn al jaren bekend bij bedrijven en geven een heldere afbakening voor bedrijven wereldwijd. Afwijking van deze normen zal voor onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid zorgen.
6. **Evenredigheidsbeginsel:** De keuze om alleen 'grote bedrijven' onder deze wet te laten vallen en daarbij deze bedrijven op te leggen andere bedrijven in de keten te helpen bij hun due diligence proces, doorstaat onzes inziens de evenredigheidstoets niet (zie hiervoor punt 1 t/m 4). Een due diligence proces zou gebouwd moeten zijn op samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid, niet op verplaatsen van verantwoordelijkheid.

MvT 6.2 AANWIJZING TOEZICHTHOUDENDE AUTORITEIT

7. **Participatie maatschappelijke organisaties.** Pagina 43 van de memorie van toelichting stelt dat participatie van maatschappelijke organisaties van belang wordt geacht. Dit punt willen wij onderschrijven. De afgelopen jaren hebben wij, met succes, samengewerkt met verschillende maatschappelijke organisaties en vakbonden, zowel in Nederland als in productielanden (denk aan het aanpakken van mensenrechtenschendingen dieper in de keten, bij spinnerijen, projecten rondom leefbaar loon en vakbondsvrijheid, waardoor problemen op fabrieksniveau sneller opgelost worden). Maatschappelijke organisaties en vakbonden hebben onmisbare kennis en contacten voor bedrijven om hun zorgplicht naar behoren te vervullen. Zonder een sterk maatschappelijk middenveld zal het voor bedrijven lastig worden om aan hun zorgplicht te kunnen voldoen. De timing om te korten in de financiering van deze bedrijven kon dan ook niet slechter. Bedrijven krijgen enerzijds extra wetgeving opgelegd, met geschatte structurele regeldrukkosten van € 273.460,-, anderzijds wordt de hulp die zij momenteel extern kunnen opvragen bijna geheel verwijderd. De werkelijke regeldrukkosten zullen hierdoor dus nog hoger zijn. Waarbij bedrijven ook niet die rol van (lokale) maatschappelijke organisaties en vakbonden kunnen overnemen.

ARTIKEL 1.1.2 TOEPASSINGSBEREIK EUROPESE ONDERNEMING

Zie punt 1 t/m 4.

ARTIKEL 1.1.2 TOEPASSINGSBEREIK EUROPESE ONDERNEMING

Zie punt 2.

ARTIKEL 2.1.1 OMSCHRIJVING GEPASTE ZORGVULDIGHEID

Voor de omschrijving van 'gepaste zorgvuldigheid' zou het goed zijn om zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de definitie van de UNGP en OECD. Deze normen zijn bekend bij (internationale) bedrijven. Rapportage over het due diligence proces is ook onderdeel van de CSRD. De WIVO lijkt een afwijking van de zes stappen te suggereren, zo is met name duidelijk in het schema op pagina 84 van de memorie van toelichting. Twee nieuwe punten worden geïntroduceerd: e. betekenisvol samenwerken met betrokkenen en g. het evalueren en beoordelen van doeltreffendheid van haar beleid en genomen maatregelen voor gepaste zorgvuldigheid. Hoewel dit waardevolle en belangrijke toevoegingen zijn, twee suggesties:

8. **Houdt vast aan OESO-terminologie.** De huidige opvolging van de due diligence stappen en benamingen zouden leidend moeten zijn om verwarring en onvoorspelbaarheid voor bedrijven te voorkomen (zie ook punt 5).
9. **Zorg voor een sterk maatschappelijk middenveld.** Nu samenwerking met betrokkenen wettelijk verplicht wordt, is het des te belangrijk dat bedrijven deze maatschappelijke organisaties ook kunnen bereiken en hun bestaan niet in het gevaar komt door enorme bezuinigingen (zie ook punt 7).

Op pagina 100 wordt weer een andere opbouw voorgesteld waar stap 3 en stap 6 samen als nieuwe stap worden toegevoegd. Wederom het verzoek om dicht bij de OESO Richtlijnen te blijven.

ARTIKEL 2.1.2 BETEKENISVOLLE SAMENWERKING MET BETROKKENEN

Zie punt 7 en 9.

AFDELING 2.2 SPECIFIEKE BEPALINGEN GEPASTE ZORGVULDIGHEID

Zie punt 8. Hier lijkt een andere opvolging van de due diligence stappen gesuggereerd te worden, waarbij monitoring, communicatie en herstel zijn verwisseld. Dit is verwarrend. Waar de verwachtingen aansluiten op de OESO Richtlijnen zijn deze helder uiteengezet. Aanvullende opmerking:

10. 2.2.3.1 derde lid onderdeel d: zoals eerder aangegeven, vallen de verantwoordelijkheden momenteel disproportioneel veel uit bij grote bedrijven ten opzichte van het MKB. (Zie punt 1 t/m 4 en punt 6 hierboven.) Dit artikel legt verstrekkende verplichtingen op aan grote bedrijven maar maakt geen onderscheid in de betrokkenheid tussen het grote bedrijf en MKB (denk aan de frequentie van het contact of de *leverage* binnen het bedrijf). Ook wordt nergens duidelijk gemaakt of de verplichtingen enkel Nederlandse MBK betreft, binnen de EU of ook daarbuiten.

Kort samengevat. Zeeman is van mening dat een wettelijke verplichting voor bedrijven om te voldoen aan hun zorgplicht kan bijdragen aan een gelijk spelveld, betere eerbiediging van mensenrechten en minder aantasting van het milieu. Wij zijn daarom voorstander van dergelijke wetgeving en hopen dat de wetgever bovenstaande punten in overweging zal nemen.